

RAPORT OGÓLNY

Raport stanowi podsumowanie spotkań tzw. Okrągłego Stołu realizowanego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, podkarpackiego i podlaskiego w ramach projektu „Mamy przestrzeń dla OZE” (więcej o projekcie: <https://stocznia.org.pl/projekty/wspieramy-instytut-na-rzecz-ekorozwoju-w-projekcie-mamy-przestrzen-dla-oze/>). Uwzględnia on diagnozę problemów zidentyfikowanych podczas spotkań, bariery oraz rekomendacje dla interesariuszy zaangażowanych na różnych etapach procedury wydawania pozwoleń dla instalacji OZE.

Raport składa się z dwóch części: diagnozy i listy rekomendacji (pogrupowanych w cztery podzbiory). W oparciu o zdiagnozowane problemy opracowano z interesariuszami listę rekomendacji, które mogłyby usprawnić i przyspieszyć proces wydawania decyzji dla nowych instalacji OZE. Oprócz rekomendacji zawarto również konkretne pomysły na usprawnienie tej procedury, które wynikają z ww. rekomendacji.

Raport jest podsumowaniem ogólnych, najważniejszych wniosków ze wszystkich spotkań Okrągłego Stołu. Szczegółowe kwestie poruszane podczas poszczególnych spotkań znajdują się w podsumowaniach tworzonych osobno dla każdego z nich, jak również zawartych w raportach dla poszczególnych województw.

I. DIAGNOZA:

➤ PROBLEMY PLANISTYCZNE I FORMALNO-PRAWNE:

- Brak spójnej strategii rozwoju OZE (lokalnej, regionalnej, krajowej)
- Brak oznaczenia terenów pod OZE w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP)
- Brak koordynacji między dokumentami planistycznymi gmin a planami Operatorów Sieci Dystrybucji (OSD)
- Długi czas i złożoność procedur zmiany planów miejscowych i decyzji środowiskowych
- Brak jasnych i jednolitych zasad dotyczących oceny oddziaływania inwestycji OZE na sąsiednie obszary chronione i siedliska przyrodnicze oraz niejednolite praktyki stosowania przepisów środowiskowych w kontekście lokalizacji OZE w pobliżu takich terenów
- Brak spójnego podejścia do określania stron postępowania (w tym w szczególności wyznaczania obszaru oddziaływania) – problem z identyfikacją stron sprawy, informowaniem ich i kwestia tzw. nieuregulowanych stanów prawnych nieruchomości
- Brak aktualnych planów energetycznych w większości gmin
- Brak spójności w dokumentach planistycznych (MPZP, WZ) między gminami
- Braki kadrowe dot. urbanistów i wysokie koszty ich usług
- Brak ujednoczonego podejścia do określania obszaru oddziaływania inwestycji
- Brak spójnej polityki państwa wobec integracji małych OZE — obejmującej zarówno aspekty systemowe (bilansowanie energii), jak i prawno-podatkowe (rozliczanie PIT)

Projekt „Mamy przestrzeń dla OZE – przeprowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz analitycznych w obszarze budowania zdolności administracyjnych w zakresie zielonej i energetycznej transformacji na rzecz administracji lokalnej” prowadzony jest w ramach inwestycji G1.1.4 Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności: wsparcie dla instytucji wdrażających reformy i inwestycje w ramach REPowerEU – wskaźnik G8G

➤ **OGRANICZENIA INSTYTUCJONALNE I PROCEDURALNE:**

- Skomplikowana, dublująca się ścieżka uzyskiwania pozwoleń
- Braki kadrowe – trudności w zatrzymaniu i rekrutacji specjalistów w administracji
- Brak kompetencji i uprawnień urzędników gminnych do oceny merytorycznej raportów środowiskowych – przez to niepełne lub błędnie sporządzone raporty trafiają do RDOŚ i stamtąd są one odsyłane z nakazem uzupełnienia bądź poprawienia, co wydłuża czas procedury
- Niska jakość dokumentacji składanej przez inwestorów
- Brak jednolitych kryteriów i zasad w sporządzaniu Oceny Oddziaływania na Środowisko (OOS)
- Brak współpracy międzyinstytucjonalnej
- Trudności w rozwoju agrofotowoltaiki (problem z inwestowaniem na gruntach rolnych)
- Przeciążenie instytucji odpowiedzialnych za wydawanie decyzji środowiskowych
- Brak systemowej informacji o blokadach przyłączeniowych – inwestorzy (zwłaszcza mniejsi) nie mają dostępu do takiej informacji, co rodzi ryzyko i niepewność otrzymania warunków przyłączenia pomimo zrealizowania już wcześniej np. raportu środowiskowego
- Brak dialogu między inwestorem a społecznością lokalną
- Erozja kultury prawnej i niespójna wykładnia przepisów
- Brak opisu i standaryzacji procesów obsługi spraw związanych z OZE
- Brak przyjaznych rozwiązań prawnych dla klastrów i spółdzielni energetycznych

➤ **PROBLEMY INFRASTRUKTURALNE:**

- Niska jakość sieci elektroenergetycznej, długi czas oczekiwania na przyłącza
- Brak publicznie dostępnych danych o mocach przyłączeniowych
- Nadmiarowa produkcja energii w stosunku do możliwości przesyłowych/nadmiarowe instalacje prosumenckie
- Brak mechanizmów uwzględniających potrzeby rozwoju sieci w planach MPZP
- Wysokie straty przesyłowe
- Brak jasnych zasad działania OSD

➤ **BRAK OGÓLNODOSTĘPNYCH DANYCH I PROBLEMY Z CYFRYZACJĄ:**

- Brak centralnego systemu e-OZE
- Brak spójnego, centralnego procesu digitalizacji procedur administracyjnych
- Ograniczony dostęp do danych przestrzennych, środowiskowych, planistycznych
- Brak udostępnionych map przyłączeniowych
- Brak zintegrowanych systemów do śledzenia statusu wniosków
- Brak centralnego rejestru wniosków i pozwoleń
- Brak centralnej mapy potencjału rozwoju OZE
- Niewystarczające wykorzystanie GIS w planowaniu

Projekt „Mamy przestrzeń dla OZE – przeprowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz analitycznych w obszarze budowania zdolności administracyjnych w zakresie zielonej i energetycznej transformacji na rzecz administracji lokalnej” prowadzony jest w ramach inwestycji G1.1.4 Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności: wsparcie dla instytucji wdrażających reformy i inwestycje w ramach REPowerEU – wskaźnik G8G

➤ **BRAK KONSULTACJI SPOŁECZNYCH:**

- Niski poziom świadomości społecznej na temat OZE
- Brak dialogu społecznego na wczesnym etapie planowania inwestycji
- Opór wobec dużych inwestycji (farmy PV, biogazownie, wiatrowe)
- Brak obowiązku raportowania konsultacji społecznych
- Brak kompetencji do prowadzenia konsultacji społecznych
- Niewielki udział społeczności w procedurach OOS
- Brak skutecznych mechanizmów komunikacji z mieszkańcami

II. OGÓLNE REKOMENDACJE:

- Spójna długoterminowa strategia rozwoju energetyki na poziomie kraju, uzgodniona z JST i społeczeństwem
- Zobligowanie JST do tworzenia własnych strategii energetycznych
- Przyjazne rozwiązania prawne dla spółdzielni i klastrów energetycznych
- „Odpolitycznienie” polityki energetycznej
- Rozwój edukacji obywatelskiej i energetycznej
- Konsultacje społeczne na wczesnym etapie procesu inwestycyjnego
- Obligatoryjność tworzenia planów przestrzennych w gminach
- Dostęp mieszkańców do informacji o planowaniu przestrzennym
- Centralny program digitalizacji dokumentacji administracyjnej
- Finansowanie dla rozwoju infrastruktury energetycznej
- Baza informacji o możliwościach/obszarach przyłączenia
- Konsolidacja przepisów prawa i procesów inwestycyjnych
- Certyfikacja ekspertów ds. raportów środowiskowych
- Finanse dla gmin na zatrudnienie ekspertów
- Adekwatne środki dla JST na realizację zadań związanych z transformacją energetyczną
- Uwzględnienie operatorów systemów dystrybucyjnych i przesyłowych w procesach planowania przestrzennego i energetycznego
- Zapewnienie transparentnego i publicznego dostępu do danych planistycznych, środowiskowych i przyłączeniowych dotyczących inwestycji OZE
- Usprawnienie i uwiarygodnienie procedur OOS dla inwestycji OZE (np. wytyczne krajowe, publikacja raportów z konsultacji społecznych, wytyczne do oceny krajobrazowej i społecznej)
- Wspieranie i instytucjonalizacja międzygminnych inicjatyw na rzecz planowania i wdrażania transformacji energetycznej

III. REKOMENDACJE DLA POSZCZEGÓLNYCH INTERESARIUSZY:

➤ **Administracja centralna**

- Opracowanie ogólnokrajowej strategii rozwoju OZE uzgodnionej z JST obejmującej aspekty przestrzenne, społeczne i środowiskowe
- Nowelizacja przepisów środowiskowych i uproszczenie procedur OOS: standaryzacja wymogów dot. raportów, jasne kryteria dla różnych typów instalacji OZE, uproszczenia dla mikroinstalacji, zdefiniowanie zakresu tzw. obszaru oddziaływania dla

Projekt „Mamy przestrzeń dla OZE – przeprowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz analitycznych w obszarze budowania zdolności administracyjnych w zakresie zielonej i energetycznej transformacji na rzecz administracji lokalnej” prowadzony jest w ramach inwestycji G1.1.4 Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności: wsparcie dla instytucji wdrażających reformy i inwestycje w ramach REPowerEU – wskaźnik G8G

poszczególnych inwestycji OZE, wyznaczenie konkretnych typów obszarów chronionych, gdzie będzie odgórny zakaz instalowania OZE, uregulowanie zasad inwestowania dla obszarów wokół terenów chronionych

- Opracowanie jasnych wytycznych nt. norm krajobrazowych, norm „odorowych”, ochrony klimatu
- Stworzenie przepisów umożliwiających rozwój agrofotowoltaiki bez konieczności odrolnienia gruntów
- Wprowadzenie regulacji dotyczących utylizacji i zagospodarowania instalacji OZE po okresie eksploatacji
- Wzmocnienie pozycji urzędów marszałkowskich w koordynacji planowania i realizacji inwestycji OZE
- Opracowanie audytów krajobrazowych na poziomie województw do stosowania w OOŚ
- Zmiana modelu zlecenia tworzenia raportów środowiskowych (nie przez inwestora, lecz przez gminę)
- Stworzenie ogólnodostępnego systemu informacji przestrzennej o potencjale OZE
- Wprowadzenie obowiązku raportowania przez gminy/inwestorów o przeprowadzonych konsultacjach społecznych
- Doprecyzowanie przepisów dot. stron postępowania dla inwestycji OZE
- Stworzenie przyjaznych rozwiązań prawnych dla spółdzielni i klastrów energetycznych
- Stworzenie centralnych statystyk decyzji

➤ **Jednostki samorządu terytorialnego (JST)**

- Aktualizacja i tworzenie wysokiej jakości gminnych planów zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą
- Wprowadzenie mechanizmów angażowania mieszkańców w procesy planistyczne i inwestycyjne
- Publiczne informowanie o planowanych inwestycjach OZE
- Wspieranie lokalnych liderów i współpraca z organizacjami społecznymi
- Uczestnictwo w systemowym planowaniu transformacji energetycznej
- Wzmacnianie kadr JST i pozyskiwanie finansowania na zatrudnienie ekspertów

➤ **Operatorzy Sieci Dystrybucji (OSD) i Przesyłowych (OSP)**

- Regularne publikowanie danych o dostępnych mocach przyłączeniowych z prognozami
- Regularna publikacja planów inwestycyjnych w otwartych formatach (np. GeoJSON)
- Aktywny udział w uzgadnianiu dokumentów planistycznych
- Skrócenie czasu oczekiwania na wydanie warunków przyłączenia i wykonania przyłącza
- Zgłaszanie zapotrzebowania sieciowego do MPZP i strategii gminnych
- Egzekwowanie terminowego rozpoczęcia inwestycji przez inwestorów OZE

➤ **Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska (RDOŚ)**

- Standaryzacja interpretacji przepisów i wymogów środowiskowych
- Certyfikacja wykonawców raportów OOŚ
- Rozwój i dofinansowanie zespołów dedykowanych obsłudze inwestycji OZE

Projekt „Mamy przestrzeń dla OZE – przeprowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz analitycznych w obszarze budowania zdolności administracyjnych w zakresie zielonej i energetycznej transformacji na rzecz administracji lokalnej” prowadzony jest w ramach inwestycji G1.1.4 Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności: wsparcie dla instytucji wdrażających reformy i inwestycje w ramach REPowerEU – wskaźnik G8G

- Poprawa transparentności i jasne wytyczne dokumentacyjne
- **Inwestorzy i firmy przygotowujące dokumentację środowiskową**
 - Podnoszenie jakości dokumentacji: zwięzłość, kompletność, eliminowanie powtórzeń
 - Uwzględnienie aspektu społecznego: konsultacje, kontakt z mieszkańcami
 - Użycie GIS i danych przestrzennych do uzasadnienia lokalizacji
 - Unikanie generowania wariantów alternatywnych „na siłę” (choć wymagają tego przepisy prawne) – rzetelna analiza alternatyw, z oceną efektywności i wykonalności
 - Monitorowanie zmian legislacyjnych i wytycznych organów ochrony środowiska, np. nowych norm krajobrazowych
- **Organizacje społeczne i pozarządowe**
 - Edukacja społeczna nt. korzyści i ryzyka związanych z OZE
 - Tworzenie lokalnych koalicji wspierających transformację
 - Monitoring procesów administracyjnych i środowiskowych
 - Moderowanie i inicjowanie dialogu społecznego

IV. POMYSŁY NA PRZYSPIESZENIE PROCEDUR WYDAWANIA POZWOLEŃ NA NOWE INSTALACJE OZE:

- **Wytyczne do raportów Oceny Oddziaływania na Środowisko i podniesienie jakości dokumentów planistycznych** - przygotowanie ogólnopolskich wytycznych do raportów środowiskowych (w tym analiz przyrodniczych, krajobrazowych i społecznych) oraz wzmocnienie wymogów jakościowych dla MPZP i strategii energetycznych
- **Platforma e-OZE** – stworzenie zintegrowanego systemu cyfrowego umożliwiającego inwestorom i urzędnikom monitorowanie statusu postępowań, uzyskanie wytycznych i dostęp do danych przestrzennych oraz dokumentów planistycznych
- **Specustawa dla OZE** – przygotowanie dedykowanej ustawy upraszczającej i przyspieszającej procesy lokalizacyjne, środowiskowe i przyłączeniowe dla inwestycji OZE wraz z rozwojem infrastruktury sieciowej
- **Rejestr ekspertów środowiskowych** – utworzenie ogólnodostępnej, weryfikowanej listy specjalistów uprawnionych do opracowywania raportów OOŚ, inwentaryzacji środowiskowych i analiz krajobrazowych
- **Mapy przyłączeniowe** – publikacja aktualnych map pokazujących dostępne i prognozowane moce przyłączeniowe, przygotowane przez operatorów sieci w otwartych i przystępnych formatach
- **Certyfikacja dokumentacji środowiskowej** – wprowadzenie mechanizmu niezależnej oceny formalnej i merytorycznej dokumentów przed ich złożeniem do urzędu

Projekt „Mamy przestrzeń dla OZE – przeprowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz analitycznych w obszarze budowania zdolności administracyjnych w zakresie zielonej i energetycznej transformacji na rzecz administracji lokalnej” prowadzony jest w ramach inwestycji G1.1.4 Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności: wsparcie dla instytucji wdrażających reformy i inwestycje w ramach REPowerEU – wskaźnik G8G

- **Uproszczenie i standaryzacja procedur administracyjnych** – standaryzacja zapisów w MPZP, wyłączenie terenów problematycznych (np. mokradła), uproszczenia dla instalacji do 1 MW
- **Cyfryzacja procesów** – automatyczne generowanie ścieżek postępowania, uporządkowanie i cyfryzacja MPZP i WZ, obowiązkowa publikacja planów OSD

- **Uproszczenie decyzji środowiskowych** – zmniejszenie minimalnej powierzchni wymagającej OOS, zróżnicowanie procedur, standaryzacja wariantów alternatywnych, jasne normy krajobrazowe i „odorowe”

- **Ułatwienia planistyczne i własnościowe** – możliwość zmniejszenia odległości instalacji od zabudowań, prawo do podwójnego przeznaczenia gruntu, promesy koncesji po MPZP

- **Lepsze zarządzanie informacją** – raportowanie losów decyzji do RDOŚ, obowiązkowe ujawnianie informacji o konsultacjach

- **Równoległe prowadzenie etapów postępowania** – umożliwienie prowadzenia równoległe etapów: decyzji środowiskowych, WZ, promesy koncesji, uzyskiwania prawa do dysponowania gruntem oraz warunków przyłączeniowych

- **Publiczny rejestr wniosków o warunki zabudowy**

- **Stała stawka odbioru energii jako motywacja dla JST i właścicieli gruntów**

- **Szersze wykorzystanie narzędzi open source w planowaniu**

V.KLUCZOWE OBSZARY PRZYSPIESZENIA – w skrócie:

- **Strategia krajowa i lokalna rozwoju OZE**
- **Cyfryzacja i transparentność danych**
- **Specustawa i uproszczenie procedur formalnych**
- **Reforma OOS i certyfikacja dokumentów**
- **Rozwój i modernizacja infrastruktury sieciowej**
- **Wzmocnienie kadr administracji i planowania**
- **Silniejszy udział społeczności lokalnych od najwcześniejszego etapu**

Projekt „Mamy przestrzeń dla OZE – przeprowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz analitycznych w obszarze budowania zdolności administracyjnych w zakresie zielonej i energetycznej transformacji na rzecz administracji lokalnej” prowadzony jest w ramach inwestycji G1.1.4 Krajowego Planu Odbudowy i zwiększania odporności: wsparcie dla instytucji wdrażających reformy i inwestycje w ramach REPowerEU – wskaźnik G8G